

Konference *Folklore and the Nation*. The Annual Conference of The Folklore Society, Derby, 29.–31. 3. 2019

Výroční konference britské The Folklore Society, jedné z nejstarších etnologických vědeckých společností na světě (založené v roce 1878 v Londýně), se letos konala na univerzitě ve středoanglickém Derby. Za hlavní téma byl zvolen – v současnosti velmi aktuální – vztah folkloru a nacionalismu; samotná konference se pak konala ve stínu Brexitu (v době konference plánovaného, ale nakonec neuskutečněného).

Dynamice mezi folklorem a nacionalismem (a příbuzným otázkám) se věnovalo celkem 35 konferenčních příspěvků v 11 tematicky definovaných panelech (*Peoples, Nations and Regions; Regional-National Identity; Materials and Symbols; Collectors; Morris, Country Dance and Stories; Myths and Praxis; England; Religion; Writers and Scouts; Contemporary Folklore; Celtic Nationalism*). Po úvodních zdřavicích konferenci otevřela současná předsedkyně The Folklore Society folkloristka Patricia Lysaght (emeritní profesorka evropské etnologie na University College Dublin a členka Royal Irish Academy, Irsko) s The Folklore Society Presidential Address s názvem *Folklife and the Nation: An Artist in the Field for the Irish Folklore Studies Commission in the 1940s and 1950s*, který zdůraznil výraznou roli německých a skandinávských bádání pro vznik irské

folkloristiky a etnologie (především té zabývající se výzkumem materiální kultury).

Poté následoval zřejmě nejzajímavější, teoreticky laděný panel; v něm zaujal především historicko-terminologicky zaměřený příspěvek folkloristy Diarmuida Ó Giolláina (University of Notre Dame, USA) s názvem *Plebs, Populus and Nation in Folklore Studies* s brilantním kritickým přehledem vývoje základních konceptů a disciplinárních označení pro folkloristická/etnologická studia, který doložil klíčovou roli středo- a východoevropských badatelů pro etablování této akademické disciplíny; v části věnované vztahu folkloru a nacionalismu několikrát zazněla reflexe přístupů zřejmě nejcitovanějšího českého historika Miroslava Hrocha (a v oblasti folkloristických studií pak méně rezonujícího Ernsta Gellnera). Podobně teoreticky saturovaný byl i následný příspěvek folkloristicky orientovaného sociálního a kulturního historika Davida Hopkina (University of Oxford, Velká Británie) s názvem *The Region: Folklore's Dominant Unit of Analysis*. Ten svoji prezentaci otevřel dvojicí tezí: zatímco sepětí akademických folkloristických studií s nacionalismem jde do určité míry považovat za „akademicko-politický mýtus“ diseminovaný především ze strany sociálních věd, definování

základní sociální jednotky folkloristického bádání jako „region“ představuje zase značný problém ze strany samotné folkloristiky. Ačkoli to byl právě region, často považovaný nejen folkloristy, ale i podstatnou částí historiků za „přirozenější“ kulturní oblast založenou na „autentických“ osobních kontaktech mezi jejími obyvateli než „shora“ konstruovaný národ, ve skutečnosti tomu tak (minimálně v Evropě) často nebylo; i region je tak nutné považovat za důmyslný konstrukt často vytvořený právě v rámci folkloristických bádání. Předmětem folkloristického studia totiž může být jakýkoli projev vernakulární kultury – od čistě lokálních (pokud se toto studium zaměří primárně na studium performance) až k univerzálním (pokud se v duchu folklorní komparistiky zaměří na strukturu, formu či obsah folklorních textů); všechny folklorní projevy se tak vyznačují silnou lokálností spojenou s potenciálem extrémní mobility. Je to tedy právě folklorista, nikoli předmět jeho studia, který rozhodne o dominantní geografické bázi své analýzy. V tomto smyslu tak byl přechod od výzkumu „národního“ folkloru k bádáním v oblasti „regionálního“ folkloru, ke kterému došlo na konci 19. století, stejně konstruovaným procesem. Označování samotných dat definovaných jako „regionální“ bylo (a je) ale často problematické; tak například francouzský folklorista Paul Sébillot dokumentoval svůj „bretaňský folklor“ v jedné izolované komunitě,

zatímco Emmanuel Cosquin folklor Lorraine v pouhé jedné vesnici (což mu ale zároveň nebránilo označit dokumentované texty za společné indoevropské dědictví původem z Indie). Obrat k regionu, který provedla folkloristika v období své institucionalizace na konci 19. století, tak byl dle Hopkina konstruováním politického diskurzu vydávajícího se za nepolitický ze strany akademické folkloristiky, která „region“ často chápala jako metonymii za „národ“ (k podobným procesům došlo pak ve Francii znovu v období vichistického režimu a v Rakousku a Německu po 2. světové válce v době obliby Heimatfilmů a regionální tematiky obecně). Hopkin tak ve své prezentaci do značné míry přesáhl a částečně revidoval teze prezentované v kolektivní monografii *Folklore and Nationalism in Europe During the Long Nineteenth Century* (ed. Timothy Baycroft a David Hopkin, Leiden 2012).

V následujícím panelu prezentovali své badatelské výsledky pracovníci nově založeného Centre for Contemporary Legend (CCL) z Sheffield Hallam University (Velká Británie), v současnosti nejmodernějšího britského vědecko-pedagogického pracoviště zaměřeného na interdisciplinární výzkum folkloru (které navázalo na tradice sheffieldských folkloristických studií, institucionálně zde prováděných od roku 1964, a především na tamní výzkumy současného folkloru, prováděné od roku 1982). Svě příspěvky zde představil Andrew Robin-

son (*Photographic Surveys of Calendar Customs: Preserving Identity in Times of Change*), Diane A. Rodgers (*Et in Arcadia ego: British Folk Horror and Television*) a David Clarke: (*The Last Earl of Hallamshire: Legend, Landscape and Identity in South Yorkshire*). Aktivity CCL budou pokračovat v rámci konference *Folklore on Screen*, plánované na září tohoto roku.

Z řady dalších zajímavých příspěvků je možné zmínit prezentaci Camilly Schroeder (Kingston University, Velká Británie) *Building a Nation: The Brothers Grimm and Germany*, tematizující mimo jiné „germanizaci“ legendárních pohádek bratří Grimmů ze strany jejich editorů (kteří se mimo jiné nakonec rozhodli nevydat v Německu dokumentované pohádky o **Modrovousovi** a **Kocourovi** v botách, dobově chápané jako příliš „francouzské“) či jejich „infantilizaci“, způsobenou úspěchem anglického vydání těchto pohádek, který Grimmy přiměl k jejich přepracování pro dětské čtenáře. Zajímavá byla pasáž zabývající se poválečným spojeneckým „zákazem“ jejich vydávání (včetně půjčování ve veřejných knihovnách!) v Německu, který trval až do 70. let 20. století; v dobovém diskurzu (především ze strany amerických úřadů) byly tyto pohádky považovány za jednu z hlavních příčin podlehnutí nacionálnímu socialismu ze strany mladých Němců, a proto byly po válce vydávány primárně pro exportní účely. Živou diskusi vyvolal neomarxisticky la-

děný příspěvek Sofie Lago *Death to Every Story: 19th Century Folklorists and the Appropriation of Folk Culture in Northern Europe*, postulující kulturní a genderovou apropiaci kultury manuálně pracujících vrstev ze strany středostavovských sběratelů folkloru a jejich následnou manipulaci historie a nemateriálního kulturního dědictví těchto komunit. Podobně intenzivní diskusi vyvolal i příspěvek Ciarána Walshe (National University of Ireland, Irsko) *Leaving the Union: Haddon, Home Rule and Anti-Imperialist Agendas in Anglo-Irish Folklore*, zaměřený na dílo Alfreda Corta Haddona (u nás známého spíše jako antropologa a účastníka slavné výpravy do Torresovy úžiny) spjaté s jeho odmítnutím potenciálně rasistického sociálního darwinismu spojeného s dobovou antropologií a jeho příklon k folkloristickému výzkumu, dobově chápanému jako antikoloniální, egalitářstější, progresivnější a inkluzivnější badatelské pole, které ve své době novátorsky odlišovalo rasu a etnicitu se silným důrazem na kulturní determinismus. Walsh zdůraznil i zajímavé inklinace spolupracovníků Haddona k dobovému feminismu, socialismu a anarchismu a jeho zavržení filologických přístupů ve zkoumání folkloru směrem k vizuálním studiím (tj. používání tehdy nových médií fotografie a filmu). Politický a ideologický kontext folkloristických studií tematizoval i následný příspěvek Katie Meheux (University College London, Velká Británie) *A Scottish*

Volk? Anthropology, Folklore, Race and Nationalism in Inter-War Scotland, zaměřený především na (skutečný, ale i domnělý a značně politizovaný) vliv německé antropologie a etnologie na dobová skotská bádání. Vztah současných politických diskusí ohledně národních identit ve východní Evropě a jejich odrazu ve folklorních textech a artefaktech pak na pečlivě dokumentovaném materiálu ve svých příspěvcích dokumentovaly Darja Radčenko (Ruská prezidentská akademie národní ekonomiky a veřejné správy, Rusko) „*Make me some Russiano*“: *Economic Sanctions, Newslore and Marketing in Russia* a Tetjana Volkovičer (Národní akademie věd Ukrajiny, Ukrajina) *How Ukrainians Made a Russian Boy with Balalaika Play Bandura*. Pomyslným „vrcholem“ konference

pak byl příspěvek Terryho Gunnella (University of Iceland, Island) *Grimm Ripples: The Role of the Grimms' Deutsche Sagen in the Collection and Creation of National Folk Narratives in Northern Europe*, představující výsledky impozantního mezinárodního badatelského projektu.

Výroční konference The Folklore Society demonstrovala poměrně razantní posun, který britská (a irská) folkloristika zaznamenala v posledních letech, který se projevil především ve vzniku hned několika nových (či revitalizovaných) badatelských institucí, stále vitálnější diskusi s příbuznými obory (především sociální a kulturní historií a sociokulturní antropologií) a v neposlední řadě i v příklonu k aktuálním otázkám dnešní kultury a společnosti.

Petr Janeček (ÚE FF UK, Praha)

40. ročník American Indian Workshopu (AIW) – Obživa, udržitelnost, suverenita

Ve dnech 24.–27. 4. 2019 proběhl jubilejní 40. ročník největší evropské multidisciplinární konference týkající se severoamerických indiánů. V letošním roce se uskutečnila v Poznani pod záštitou Fakulty anglistiky Uniwersytet im. Adama Mickiewicza. Tématem konference byla obživa s důrazem na propojení s jejími proměnami v důsledku kolonizace a také s akcentem na suverenitu.

Ve dvou souběžných panelech vystoupilo přibližně čtyřicet pět přednášejících z řad akademiků a studentů mnoha oborů. V tomto ročníku dominovali zejména zástupci kulturních a literárních studií zaměřených na Severní Ameriku, historikové, dále etnologové, antropologové a letos s prezentacemi významně přispěli i zástupci indiánů, kteří jsou odborně činní a současně se podílejí na mnoha